

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Ohranen, Sari; Neittaanmäki, Reeta; Ahola, Sari

Title: Allmänna språkexamina – språkfärdighetstest för vuxna i Finland

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Ohranen, S., Neittaanmäki, R., & Ahola, S. (2016). Allmänna språkexamina – språkfärdighetstest för vuxna i Finland. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13.12.2016(Joulukuu). <http://www.kieliverkosto.fi/article/allmanna-sprakexamina-sprakfardighetstest-for-vuxna-i-finland/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Allmänna språkexamina – språkfärdighetstest för vuxna i Finland

Sari Ahola, Reeta Neittaanmäki ja Sari Ahola

Allmänna språkexamina (ASE) är nationella språkfärdighetstest för vuxna i Finland. I ASE testas den kommunikativa och funktionella språkfärdigheten i praktiska vardagssituationer. Vem som helst kan delta, oberoende av hur man har lärt sig språket. Deltagarna kan delta i examen av olika orsaker och de använder examensintyget för olika ändamål, men examina i finska och svenska på mellannivå (CEFR B1–B2) är av särskilt stor betydelse, eftersom intyget kan användas för att påvisa tillräckliga språkkunskaper när man ansöker om finskt medborgarskap. I denna artikel identifieras deltagarna i examen i svenska på mellannivå och vilka resultat deltagarna har fått i examen. Vi visar också hur deltagare med invandrarbakgrund uppnår den språkfärdighet som krävs för finskt medborgarskap. Till slut diskuteras utmaningarna med examen i svenska.

Examenssystemet utvecklades i början av 1990-talet och examina ordnades för första gången 1994. Examensverksamheten grundar sig på lagen 964/2004 och förordningarna 1163/2004 och 1109/2011. Utbildningsstyrelsen i Finland administrerar examenssystemet, dvs. ansvarar för att verkställa, utveckla och övervaka systemet. Centralen för tillämpad språkforskning vid Jyväskylä universitet utvecklar examina och ansvarar för det praktiska genomförandet av examina genom att utarbeta testuppgifter och själva testen, bedöma testprestationerna samt utbilda bedömare, intervjuare och uppgiftsförfattare. Examina ordnas på olika håll i Finland av läroanstalter som har ingått ett avtal med Utbildningsstyrelsen.

Språkexamina kan avläggas i nio språk: engelska, finska, franska, italienska, ryska, samiska, spanska, svenska och tyska. Språkfärdigheten bedöms på en 6-gradig skala (1–6) som är jämförbar med skalan i den gemensamma europeiska referensramen (A1–C2). Examina kan avläggas på grundnivå (färdighetsnivåerna 1–2, ~A1–A2), mellannivå (3–4, ~B1–B2) och högsta nivån (5–6, ~C1–C2). Deltagarna väljer själva vilken nivå de vill delta i. Varje examen består av fyra delprov: talförståelse, talproduktion, textförståelse och skriftlig framställning.

Intyget innehåller separata bedömningar av färdighetsnivån för alla fyra delprov. Till exempel i en examen på mellannivå bedöms prestationerna på färdighetsnivåer under 3, 3 och 4. En deltagare som uppfyller de krav som ställs på mellannivå får nivåbedömningen 3 eller 4. Om deltagarens språkkunskaper inte motsvarar kriterierna på mellannivå är bedömningen under 3.

Fram till slutet av 2015 har sammanlagt 92 221 examina avlagts i olika språk i ASE. Den populäraste examen är sedan 2003 finska på mellannivå, men även antalet deltagare i examen i svenska på mellannivå har ökat under de senaste åren. Orsaken till detta är att enligt medborgarskapslagen (359/2003) som trädde i kraft 2003 kan personer som ansöker om finskt medborgarskap påvisa den språkkunskap som krävs genom att avlägga en allmän språkexamen i antingen finska eller i svenska. I denna artikel identifieras deltagarna i examen i svenska på mellannivå 2015 och deras språkfärdighet inom olika delområden. Vi visar dessutom hur deltagarna med invandrarbakgrund uppnådde den språkfärdighet som krävs för finskt medborgarskap. Svenska på mellannivå står i fokus eftersom dess samhällseliga betydelse har ökat som det framgår ovan. Exomens deltagarprofil har dessutom ändrats mycket under de senaste tio åren.

Examen i svenska på mellannivå

Examen i svenska på mellannivå har en speciell deltagarprofil jämfört med de andra språken i ASE: tidigare var det framför allt finländare som avlade examen för arbetslivets behov (arbetsansökan, för att påvisa språkkunskaper till arbetsgivare), men det ökade antalet invandrare i Finland har medfört att antalet deltagare med invandrarbakgrund har ökat. Till exempel var 80 procent av deltagarna finskspråkiga våren 2009, medan 70 procent av deltagarna 2015 uppgav sig ha något annat modersmål än finska. Dessutom kommer deltagarna med invandrarbakgrund från många olika nationaliteter och modersmålsgrupper. Detta skapar utmaningar särskilt beträffande bedömningens likvärdighet och tillförlitlighet. Den heterogena deltagargruppen medför också att svenska är det enda gemensamma språket och

därför är examen enspråkig, vilket betyder att hela examen utförs på målspråket.

Härnäst beskriver vi våra data och sedan diskuterar vi deltagarna i examen i svenska på mellannivå samt deras resultat i examen.

Data i undersökningen

Data i undersökningen består av deltagarnas bakgrundsinformation och deras examensresultat (färdighetsnivå) i olika delprov 2015, då sammanlagt 426 personer deltog i examen. Av dessa fyllde 407 (96 procent) i en bakgrundsblankett före examen. Blanketten innehåller frågor om kön, modersmål, ålder, grundutbildning, socioekonomisk status, användning av examensintyget, studier i examensspråket samt användning av examensspråket. Förutom den sistnämnda behandlas alla dessa i artikeln. Bakgrundsinformation samlas in från deltagarna vid varje examensomgång eftersom det är viktigt för utvecklingen och kvalitetssäkringen av examen att veta vem som deltar.

Vem deltar?

Tabell 1 nedan visar deltagarnas bakgrundsuppgifter. Det framgår av de angivna uppgifterna att 55 procent av deltagarna var kvinnor och 45 procent män. Deltagarna var relativt unga: 78 procent var under 40 år. De var välutbildade: 59 procent meddelade sig ha antingen universitets- eller yrkeshögskoleutbildning, 26 procent hade studerat på gymnasium eller yrkesinstitut och 15 procent hade gått i grundskola eller folkskola.

TABELL 1. Deltagarnas bakgrundsinformation 2015 (n=407)

Kön	%	Ålder	%	Utbildning	%	Modersmål	%	Sysselsättning	%
kvinnor	55	under 20	3	grundskola/ folkskola	15	finska	23	förvärvs- arbetande	63
män	45	20–29	39	gymnasium	11	ryska	11	arbetslös	8
		30–39	36	yrkesinstitut	15	engelska	8	studerande	22
		40–49	16	yrkeshögskola	15	urdu	4	annat	7
		50–59	6	universitet	44	spanska	4		
		60 eller över 60				bosniska	3		

arabiska	3
vietnamesiska	3
kurdiska	3
albanska	3

Som redan nämnts har antalet deltagare med något annat modersmål än finska ökat avsevärt. Genom åren har deltagarna haft över 60 olika modersmål och fortfarande förekommer nya modersmål så att de största modersmålsgrupperna kan variera från en examensomgång till en annan. Det framgår av tabell 1 att av alla deltagarna 2015 var andelen finskspråkiga endast 23 procent. Den näst största modersmålsgruppen var de ryskspråkiga med 11 procent. Andelen ryskspråkiga har ökat hela tiden under de senaste åren (2009 var andelen 5 procent). Sedan följer flera mindre grupper som brukar variera under olika examensomgångar.

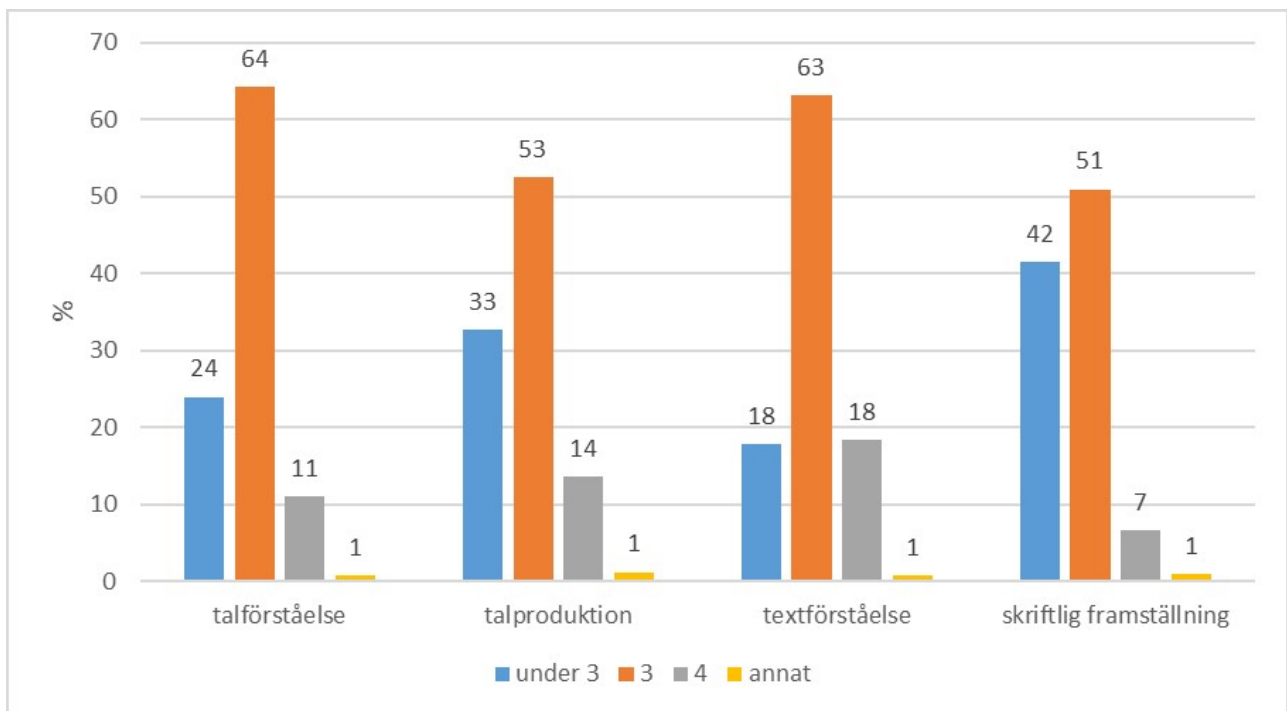
Nästan två tredjedelar (63 procent) av deltagarna var förvärvsarbetande, en femtedel (22 procent) var studerande och mindre än en tiondedel (8 procent) var arbetslösa. Den höga sysselsättningsgraden förklaras inte enbart av den finskspråkiga gruppen utan även av att en ganska stor andel av deltagarna med något annat modersmål än finska hade fått sysselsättning: 61 procent. Detta kan jämföras med examen i finska där deltagarna är invandrare och bakgrundsinformationen visar att bland de som deltog i examen 2015 var 43 procent förvärvsarbetande.

Deltagarna rapporterade att de använde examensintyget för följande ändamål (man kan kryssa för flera alternativ i frågan): 61 procent av deltagarna behövde intyget för att ansöka om finskt medborgarskap, 32 procent för arbetsansökan, 22 procent för att påvisa sina språkkunskaper för arbetsgivaren, 22 procent för att få feedback på sina språkkunskaper och 18 procent för studier.

Användningen av intyget tycks avspeglar deltagargruppen rätt träffande: personer med invandrarbakgrund använder intyget speciellt för medborgarskapsansökan men även för arbetslivet och största delen av de finskspråkiga för att påvisa sina språkkunskaper för arbetsgivaren och för att söka arbete. Gemensamt för båda grupperna är att examen har stor betydelse för dem eftersom examensintyget används för beslutsfattande (medborgarskap, anställning) som berör individen.

Hurdana resultat får deltagarna?

Figur 1 visar de färdighetsnivåbedömningar som deltagarna fick i olika delprov 2015. Av figuren framgår det att deltagarna klarar sig bäst i receptiva färdigheter (tal- och textförståelse), medan produktiva färdigheter (talproduktion, skriftlig framställning) inte har utvecklats i samma takt. Enligt resultaten är det särskilt skriftfärdigheten som är svagare än de andra färdigheterna. Man kan spekulera om det är muntlig färdighet som anses vara den viktigaste t.ex. i arbetslivet.

FIGUR 1. Resultaten i examen i svenska på mellannivå i alla delprov 2015 (n=426)

* annat = deltagarens prestation har inte kunnat bedömas eller deltagaren har avbrutit examen

Migrationsverkets kombinationer

I Finland behandlar Migrationsverket ansökan och fattar beslut om medborgarskap (läs mer: http://www.migri.fi/finskt_medborgarskap). En av förutsättningarna för medborgarskap är tillräckliga språkkunskaper i finska/svenska i tal och skrift. Ett sätt att påvisa dessa språkkunskaper är att avlägga en allmän språkexamen och uppnå minst färdighetsnivå tre i någon av de följande kombinationer:

1. talproduktion + skriftlig framställning
2. talförståelse + skriftlig framställning

3. textförståelse + talproduktion

Tabell 2 visar hur deltagarna som inte var finländare uppnådde dessa kombinationer 2015. 60 procent av deltagarna uppnådde någon av dessa tre kombinationer, men de svagare resultaten i skriftlig framställning (jfr. ovan) sänkte möjligheten att uppnå kombinationen skriftlig framställning + talproduktion eller skriftlig framställning + talförståelse.

TABELL 2. Hur uppnåddes språkfärdighet som krävs för finskt medborgarskap 2015

Antalet deltagare	Migrationsverkets kombinationer			
	skriftlig framställning + talproduktion	skriftlig framställning + talförståelse	talproduktion + textförståelse	någon av dessa
321	41 %	46 %	53 %	60 %

Det bör ändå nämnas att bakgrundsinformationerna visade att 38 procent av deltagarna som var icke-finländare hade studerat svenska mindre än ett år (och 48 procent 1–3 år) vilket är en relativt kort tid att uppnå färdighetsnivå 3.

Utmaningar i examen i svenska

Deltagarna i examen i svenska på mellannivå har olika bakgrund. En del av dem är finländare som är en mer homogen grupp med tanke på skolbakgrunden samt den kulturella och samhällsliga kunskapen. De har dessutom med all sannolikhet tidigare erfarenhet av testsituationer, vilket kan underlätta examenssituationen för dem. Sedan finns det en heterogen grupp av invandrare med olika kulturella bakgrunder och utbildningsnivåer och som kanske har inlett studierna i svenska med att först lära sig ett nytt skriftsystem. Detta bör beaktas t.ex. i examensuppgifterna så att de passar för båda grupperna oavsett t.ex. kulturell bakgrund eller utbildningsnivå.

Det är en utmaning att testa så pass olika grupper med ett och samma test, men eftersom ASEs examenskonstruktion utgår från att språkfärdigheten testas i situationer som påminner om situationer som språkanvändarna möter i vardagen, är det viktigaste för deltagarna att kunna kommunicera och använda olika språkfunktioner för olika syften. Då är det inte avgörande var och hur man har lärt sig språket.

Examen är dessutom en high stakes-examen som påverkar beslutsfattande som berör individen. Därför är examensresultaten av stor betydelse. Det har blivit allt viktigare att iaktta hur examensdeltagare med invandrarbakgrund når de kombinationer som krävs för medborgarskapsansökan, men ur testsystemets synvinkel är de andra ändamålen för vilka intyget används lika viktiga. Därför är det nödvändigt att följa deltagargruppen noggrant och beakta eventuella förändringar för att säkerställa en likvärdig bedömning.

Enligt resultaten förstår deltagarna både tal och skrift i svenskan bättre än de producerar språket, även om de produktiva färdigheterna kan anses vara viktiga i arbetslivet och möjliggör aktivt deltagande i samhället. Således kan examensresultaten fungera som underlag för diskussion om vilka områden som kanske borde prioriteras i språkundervisningen och utnyttjas när språkundervisning för vuxna planeras.

Sari Ohranen och Reeta Neittaanmäki är projektforskare och Sari Ahola är forskningskoordinator vid Allmänna språkexamina vid Centralen för tillämpad språkforskning vid Jyväskylä universitet.

Källor

Migrationsverket, <http://www.migri.fi/ingangssidan>

Lag och förordningar

Lag om allmänna språkexamina (964/2004)

Statsrådets förordning om allmänna språkexamina (1163/2004)

Statsrådets förordning om ändring av 5 och 7 § i statsrådets förordning om allmänna språkexamina (1109/2011)